

ALMANNA- OG HEILSUDEILDIN.

Frágreiðing til Landsstýrisfund

J.nr. 1336-2/93

EHB/sbe

Reglugerð fyri "Ung í Arbeiði".

Hjálagt er uppskot til nýggja reglugerð og ein frágreiðing um tiltøk fyri ung í arbeiði.

Í frágreiðingini er yvirlit yvir, hvussu støðan er kring landið viðvíkjandi ung arbeiðstøk, sum antin fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini ella ongan stuðul fáa.

Av teimum 8 mió. kr., sum avsettar eru til "tiltøk fyri ung" í 1996, verður skotið upp, at 2 mió kr. kann søkjast av kommunum til aðrar útreiðslur enn løn til tey ungu. Tað vil vera til samskipari á Almennastovuni og formanslønir. Hetta skal síggjast í samband við aktiveringini av forsorgarstuðlin. Tað verður neyðugt at seta samskipari (eitt fólk) í fyribilsstarv á Almennastovuni við atliti at samskipa verkætlanir, vegleiða í visitations møguleikum, visitera til tær einstøku verkætlanir í samstarvi við kommununar. Harumframt verður neyðugt við formonnum til tær eyka verkætlanir, sum møguligur verður stovnað, tí móttakarabólkur er økjað við aktiveringstiltak.

Restin 6 mió. kr. verður bytt til kommununar í mun til tøluni á arbeiðsleysum ungum, sum hesi tiltøk rættar seg ímóti, um kommunurnar søkja um játtan til endamálið. Studningurin verður latin sum lønarískoyti til ung. Aðrar útreiðslur, sum ikki verður stuðlaðar sum omanfyrenevnt, skulu kommunurnar sjálvar rinda, t.d. tilfar v. m.

Mælt verður landsstýrinum til at samtykkja nýggju reglugerðina.

Almanna- og heilsudeildin, tann 10. Juli 1996

Eva H. Bennicke, fulltrúi

Frágreiðing um "Ung í Arbeiði" 1996

Í 1992 tók man fyrsta stig til at aktivera ungu arbeiðsleys. Síðan 1993 hava arbeiðsfremjandi tiltøk verið skipað kring alt landið. Tiltøkini hava partvíst verið fíggjað av kommununum, men mest av landskassanum.

Í 1994 var játtanin 10.000.000 kr. frá landskassanum, meðan tað fyrri bæði 1995 og 1996 vóru/eru avsettar 8.000.000 kr. Í 1995 vóru broytingar í reglunum. Játtanin var bytt til kommunurnar í mun til tøluni av arbeiðsleysum ungum, og ikki, sum árið fyrri, í mun til íbugvaratalið. Studningurin var latin sum lønarískoyti til ung. Tvs. at aðrar útreiðslur, t.d. formanslønir, tilfar v. m., máttu kommunurnar sjálvar rinda. Harumframt var tað ætlanin, at tey ungu skuldu fáa 6 mánaðar aktivering.

Endamálið við "Ung í Arbeiði" er at fáa flest møgulig ung í arbeiði ella í virksemini, sum kann eggja teimum til at útvega sær sjálvum arbeiði ella útbúgving.

Broytingar í 1996

Í 1996 verður lagt upp til at broyta reglurnar aftur. Higartil hevur skipanin verið sjálvboðin. Nú er tað við kunngerð um aktivering av forsorgarstuðli nr.78 frá 28. mai 1996 gjørligt at revsa tey ungu, sum fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini, ið ikki taka ímóti einum aktiveringstilboði, ella ikki mæta nóg mikið upp í einum aktiveringstilboði. Önnur endamál út yvir endamálið við "Ung í Arbeiði" er nú eisini at fáa tey ungu aktiverað, og at síggja um tey ungu eru tøk á arbeiðsmarknaðinum.

Í 1996 verður tað eisini lagt upp til, at ein minni partur av játtanini, 2 mió. kr., kann nýtast til aðrar útreiðslur enn lønir til tey ungu. Tað er serliga samskipari í fyribilsstarv á Almennastovuni og förmannslønir.

Broytingarnar geva trupuleikar við lønini til tey ungu. Higartil hava nógvar kommunur lonað teimum ungu við lønum uml. 65 kr. um tíman. Ein ungur, sum fær forsorgarhjálp fær nógv minni enn 6.500 kr. um mánaðin. Ætlanin er, at tey ungu skulu niður í løn, so lønin er unleið tað sama sum at fáa forsorgarhjálp + ískoyti. Innanfyri forsorgarlógina eru tað fleiri ymiskar lønir til tey ungu. Tann skipanin kann ikki gerast har, men tað kunnu gerast 2 satsir. Ein lægri løn fyri ung, sum er undir 18 ár og ein fyri persónar yvir 17 ár. Almanna- og heilsudeildin metir

tó, at hendan skipan fyrst kann koma í gildi í 1997, tí nógvar kommunur eru í gongd við tiltøk og tey rokna við, at tað verður tað somu lønarreglur, sum vóru í gildi í 1995. Harumframt verður ikki vænta, at aktiveringin kemur rættuliga í gongd fyrr enn síðst í 1996.

Ungdómsarbeiðsleys í Føroyum 1996

“Ung í Arbeiði” miðar bert ímóti ungum undir 27 ár, sum antin sjálvboðin taka ímóti ella vegna forsorgarhjálp fáa tilboð um aktivering. Hesi tiltøk eru soleiðis ikki fyri ung, sum bert fáa stuðul frá ALS. Almanna- og heilsudeildin hevur av hesi grund fingið Hagstovu Føroya til at gera eina útrokning. Tað er ikki møgult at vísa, hvussu nógvar eru møguligir brúkarar av “Ung í Arbeiði”, tí ung arbeiðstøk, sum ikki fáa forsorgarhjálp ella ikki eru skrásett í ALS, onga staðni eru skrásett.

Tølini siga av tí einki um núverandi ungdómsarbeiðsloysi í Føroyum í 1996. Í skjali 1 eru tølini víst greinað upp á kommunur og aldur.

“Ung í Arbeiði” í 1995

Í 1995 vóru avsettar 8.000.000 kr. á rakstrarstað 18703 - “Tiltøk fyri ung” á løgtingsfiggjarlógini. Hesin peningur hevur verið veittur sambært reglugerð frá apríl 1995.

Játtanin er nærum øll brúkt. 23 kommunur hava fingið stuðul í 1995. Til samans 7.558.000 kr., og er lægsta upphædd 31.752 kr. til Eiðis og Kirkjubøar kommunur, og hægsta 2.433.924 kr. til Tórshavnar kommunu.

REGLUR

um

**stuðul til kommunur í samband við arbeiðsskapandi tiltøk ella skeiðvirksemi fyri ung
arbeiðsleys fyri 1996.**

§ 1. Endamálið við stuðlinum er at betra um møguleikarnar hjá ungum at útvega sær eitt varandi arbeiði. Harumframt er onnur endamál við “Ung í Arbeiði” at royna at aktivera tey ungu, so tey ikki steðga upp, og samstundis at síggja um tey ungu eru tøk á arbeiðsmarknaðinum. Við ung skiljast persónar, sum eru millum 16 og 26 ár.

§ 2. Eftir umsókn kann landsstýrið veita kommununum stuðul av játtanini á figgjarløgtingslógini 1996 “Tiltøk fyri ung” til tiltøk ella verkætlanir fyri ung arbeiðsleys.

§ 3. Verkætlanirnar skulu taka útgangsstøði í, at tær ítøkiliga betra um møguleikarnar hjá luttakarunum at útvega sær eitt varandi arbeiði, eins og tær skulu verða uttanfyri tann vanliga arbeiðsmarknaðin. Tiltakið skal vera fyri ung arbeiðsleys, sum antin fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini ella ongan stuðul fáa, orsakað av aldri teirra ella av tí at tey ikki vilja hava stuðul. Tiltøkini skulu hava samfelagsvirði og vera mennandi fyri tey ungu.

Stk. 2. Viðvíkjandi teimum ungu arbeiðsleysu, sum fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini, skulu reglurnar í kunngerð um aktivering av forsorgarstuðli fylgjast.

Stk. 3. Sum útgangsstøðið eigur ein verkætlan at geva luttakaranum eitt arbeiði í 6 mánaðir. Undantøk kunnu tó gerast, tá talan er um skeiðvirksemi, ella av øðrum serligum orsøkum, t.d. tá luttakarin er til skips o.l. har ikki ber til at seta eina neyva tíðarætlan.

Stk. 4. Miðað eigur at verða eftir jøvnum kynsbýti, og at persónar, sum hava gingið uttan arbeiði longst, hava fyrsta rætt at sleppa at luttaka í verkætlanum.

§ 4. Stuðulin verður í fyrsta lagi latin sum lønarískoytið til luttakararnar. Í mesta lagið verður latið 70 kr. um tíman íroknað frítíðarpening og onnur gjöld, fyri hvønn arbeiðstíma. Kommunur verða mæltar til at lækka lønina, so tað svarar til, tað ein persónur fær í forsorgarhjálpi, og gera mun á lønini til persónir undir 18 ár. Stuðul sum ískoyti til formannslønir kann eisini søkast av kommununum, um kommunurnar gera eyka verkætlanir fyri tey ungu sum fáa forsorgarhjálpi. Aðrar útreiðslur t.d. tilfar í samband við verkætlanir skulu

REGLUR

um

stuðul til kommunur í samband við arbeiðsskapandi tiltøk ella skeiðvirksemi fyri ung
arbeiðsleys fyri 1996.

§ 1. Endamálið við stuðlinum er at betra um møguleikarnar hjá ungum at útvega sær eitt varandi arbeiði. Harumframt er onnur endamál við “Ung í Arbeiði” at royna at aktivera tey ungu, so tey ikki steðga upp, og samstundis at síggja um tey ungu eru tøk á arbeiðsmarknaðinum. Við ung skiljast persónar, sum eru millum 16 og 26 ár.

§ 2. Eftir umsókn kann landsstýrið veita kommununum stuðul av játtanini á figgjarløgtingslógini 1996 “Tiltøk fyri ung” til tiltøk ella verkætlanir fyri ung arbeiðsleys.

§ 3. Verkætlanirnar skulu taka útgangsstøði í, at tær itøkiligar betra um møguleikarnar hjá luttakarunum at útvega sær eitt varandi arbeiði, eins og tær skulu verða uttanfyri tann vanliga arbeiðsmarknaðin. Tiltakið skal vera fyri ung arbeiðsleys, sum antin fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini ella ongan stuðul fáa, orsakað av aldri teirra ella av tí at tey ikki vilja hava stuðul. Tiltøkini skulu hava samfelagsvirði og vera mennandi fyri tey ungu.

Stk. 2. Viðvíkjandi teimun ungu arbeiðsleysu, sum fáa hjálp eftir § 9, stk. 3 í forsorgarlógini, skulu reglurnar í kunngerð um aktivering av forsorgarstuðli fylgjast.

Stk. 3. Sum útgangsstøðið eigur ein verkætlan at geva luttakaranum eitt arbeiði í 6 mánaðir. Undantøk kunnu tó gerast, tá talan er um skeiðvirksemi, ella av øðrum serligum orsøkum, t.d. tá luttakarin er til skips o.l. har ikki ber til at seta eina neyva tíðarætlan.

Stk. 4. Miðað eigur at verða eftir jøvnum kynsbýti, og at persónar, sum hava gingið uttan arbeiði longst, hava fyrsta rætt at sleppa at luttaka í verkætlanum.

§ 4. Stuðulin verður í fyrsta lagi latin sum lønarískoytið til luttakarnar. Í mesta lagið verður latið 70 kr. um tíman íroknað frítíðarpening og onnur gjöld, fyri hvønn arbeiðstíma. Kommunurar verða

kommunurnar sjálvar rinda. Landsstýrið kann harumframt eftir umsókn lata stuðul til kostnaðin fyri styttri skeið fyri luttakarnar.

Stk. 2. Um fleiri umsóknir eru enn játtanin røkkur til, kann landsstýrið velja at lata stuðulin í mun til tal av arbeiðstøkum ungum í kommununi. Sum útrokningargrundarlag verða nýtt tøl, sum Hagstova Føroya hevur roknað út (maj mánað 1996) fyri arbeiðsleys ung yvir 17 ár, sum fáa forsorgarhjálp. Tað er ikki møguligt at fáa tøl yvir arbeiðstøk ung undir 18 ár.

§ 5. Umsóknirnar skulu verða skrivaðar á hjálagda oyðublað. Freistin fyri at senda umsókn er 22. August 1996. Treytin fyri at umsóknin verður viðgjørd er, at kommunustýrið, sum í undanfarna ári hevur fingið stuðul, hevur sent landsstýrinum frágreiðing og roknskap fyri tiltakið í 1995 í seinasta lagi samstundis við umsókn um stuðul fyri 1996.

§ 6. Tá tiltakið er av, tó í seinasta lagið 1. apríl 1997, skal landsstýrið hava stutta frágreiðing og roknskap yvir tiltøk, sum hava fingið stuðul fyri 1996.

mæltar til at lækka lønina, so tað svarar til, tað ein persónur fær í forsorgarhjálp, og gera mun á lønini til persónir undir 18 ár. Stuðul sum ískoyti til formannslønir kann eisini søkast av kommununum, um kommunurnar gera eyka verkætlanir fyri tey ungu sum fáa forsorgarhjálp. Aðrar útreiðslur t.d. tilfar í samband við verkætlanir skulu kommunurnar sjálvar rinda. Landsstýrið kann harumframt eftir umsókn lata stuðul til kostnaðin fyri styttri skeið fyri luttakararnar.

Stk. 2. Um fleiri umsóknir eru enn játtanin rækkur til, kann landsstýrið velja at lata stuðulin í mun til tal av arbeiðstøkum ungum í kommununi. Sum útrokningargrundarlag verða nýtt tøl, sum Hagstova Føroya hevur roknað út (maj mánað 1996) fyri arbeiðsleys ung yvir 17 ár, sum fáa forsorgarhjálp. Tað er ikki møguligt at fáa tøl yvir arbeiðstøk ung undir 18 ár.

§ 5. Umsóknirnar skulu verða skrivaðar á hjálagda oyðublað. Freistin fyri at senda umsókn er 22. August 1996. Treytin fyri at umsóknin verður viðgjørð er, at kommunustýrið, sum í undanfarna ári hevur fingið stuðul, hevur sent landsstýrinum frágreiðing og roknskap fyri tiltakið í 1995 í seinasta lagi samstundis við umsókn um stuðul fyri 1996.

§ 6. Tá tiltakið er av, tó í seinasta lagið 1. apríl 1997, skal landsstýrið hava stutta frágreiðing og roknskap yvir tiltøk, sum hava fingið stuðul fyri 1996.

**Frágreiðing
um
tiltøk
“Ung í Arbeiði”**

18. apríl 1995

Almanna- og Heilsudeildin

1. Inngangur

Tá arbeiðsloysi av álvara tók dik á seg, metti landsstýrið at ung (16-26 ár) vóru serliga útsett.

Tí var avgjørt at fara undir arbeiðsskapandi tiltøk sum serliga vóru ætla ungum.

Í 1994 var játtanin kr. 10.000.000,-, og fyri 1995 eru avsettar kr. 8.000.000,-.

Í hesi frágreiðingini er gjørt eitt yvirhita yvir hvussu støðan er kring viðvikjandi ung arbeiðsleys. Harumframt eitt tilmælið um nýggja skipan, sum serliga tekur útgangsstøði í royndunum higartil, og í kanninum í okkara grannalondum.

2. Støðan hjá ungum í 1995

Fyri at finna út av hvussu støðan sær út hjá ungum, hevur Almanna- og Heilsudeildin savnað nakað av taltílfari. Hetta var gjørt á tann hátt, at biðið varð um tøl frá Toll- og Skattstovuni, Almennastovuni, Landsskúlafrýsingini, Stuðulsstovninum og ALS yvir støðuna hjá ungum bytt uppá aldur og bústaðarkommunu.

Hesir upplýsingar vóru síðani settir saman, so yvirhita fast fyri hvørja kommunu sær, tal av ungu 16-26, um tey eru í arbeiði, undir útbúgving ella eru arbeiðstøk.

Í hesum aldursbólki eru í alt 6.296 fólk. Av teimum hava 2.425 arbeiði, 1.716 fingi útbúgvingarstuðul, og 741 skrásett í ALS sum arbeiðstøk. Tølini eru pr. 31. desember 1994, tó eru tølini frá ALS pr. februar 1995.

Í prosentum svarar hetta til, at 12 % eru arbeiðsleys. Í skjalið 1 til hesa frágreiðing, eru tølini frá kanningini sett upp í talvu, greina út uppá kommunur og aldur.

Vert er at leggja til merkis, at tað er sera ymiskt, hvussu kommunurnar eru raktar av ungdómsarbeiðsloysi.

3. Arbeiðsskapandi tiltøk

a) Skipanir í londum kring okkum

Eisini í londum kring okkum hevur arbeiðsloysi millum ung havt serliga áhuga. Í bókini **1990-talets arbeidsmarknad i Norden** (Nordisk Ministerråd, Nord 1995:5) er gjørd ein gjøgnumgongd av tiltøkum í ymsum londum. Stutt greitt frá, verða tey ymisku tiltøkini bólkað soleiðis:

1. *Nonintervention*. Grundstrategiin er, at tað frá almennari síðu einki serligt skal gerast fyri at lætta um tilgongdina hjá ungum til arbeiðsmarknaðin, hvørki hvat viðvikir løn ella útbúgving.

Henda strategi viðførir ofta eitt stórt trýst á almennu útbúgvingarskipanirnar, tí tað kann vera trupult hjá ungum at koma inn á arbeiðsmarknaðin, og tí velja tey heldur at verða í útbúgvingarskipanini sum longst. Eitt dømi um eitt land við eini slíkari strategi er Italien, har ungdómsarbeiðsloysi er uml. 50 % av tí samlaða arbeiðsloysinum.

2. *Dual arbeiðsmarknaður*. Henda strategi inniber, at lóggáva um minstuløn og kollektivar avtalur garantera eina minstuløn innan ávísar sektorar, meðan aðrir sektorar hava ikki nakra minstulønarskipan. Eitt dømi um eitt land við eini slíkari strategi er USA. Lønin er sera lág innan partar av tænaðuvinnunum, og hesin sektorur virkar sum eitt millumstað, har ung fólk fóta sær á arbeiðsmarknaðinum, áðrenn tey finna eitt arbeiði við hægri løn í øðrum sektorum. Men eisini í Føroyum hava vit tey seinnu árinum sæð eitt fyrbrigdi um dual arbeiðsmarknað. Ungar gentur eru í stórum talið farnar út

at tæna. Ófta tí at hetta er tað einasta arbeiði, sum er at fáa. Lønin er sera lág, men eitt húspláss vil betra teirra móguleikar, fyri seinni at finna okkurt annað arbeiði, ella betra teirra móguleikar fyri at sleppa inn á eina útbúgving.

3. *Lærlingaskipan.* Henda minnir nakað um dual strategiina. Lærlingaskipanin inniber eina lága løn til ung, men samstundis so tryggjar hon, at tey fáa eina útbúgving. Aftan á at tey eru liðug við lærutíðina, noyðist tó ein stórir partur finna sær annað arbeiði ella víðari útbúgving.

4. *Fakútbúgving innan undirvísingarskipanina.* Í nøkrum londum er tann grundleggjandi yrkisútbúgving innan útbúgvingarverkið í staðin fyri hjá fyrirkum ella innan lærlingaskipanir. Hetta viðførir, at ein lutfalsliga stórir partur av teimum ungu ikki eru arbeiðssøkjandi, tí tey framvegis eru undir útbúgving.

5. *Arbeiðsmarknaðarpolitikkur fyri ung.* Nógvar lond hava innført serlig arbeiðsmarknaðarpolitisk tiltøk, lutvíst fyri ung sum fara tíðliga úr skúlanum, lutvíst fyri tey sum skulu fyrstu ferð á arbeiðsmarknaðin aftan á lokna útbúgving. Hesin politikkur kann t.d. verða stuðul til arbeiðsgevarar, um teir seta fólk uttan royndir á arbeiðsmarknaðinum, ella stuðul til skeið og arbeiðsmarknaðarútbúgving fyri á tann hátt at gera tey ungu meira attraktiv sum arbeiðsmegi.

Niðurstøðan í hesi norðurlendsku frágreiðing er annars, at fyri tað fyrsta er galdandi, at búskapargongdin í síni heild hevur størsta týðning fyri støðuna hjá ungu á arbeiðsmarknaðinum. Eitt lágt

alment arbeiðsloysi inniber eisini eitt lágt arbeiðsloysi millum ung. Hetta merkir tó ikki, at útbúgvingar-, lønar-, og arbeiðsmarknaðarpolitikkur ikki kunnu hava ein stóran týðning fyri støðuna hjá ungu á arbeiðsmarknaðinum.

Nógvar týður uppá, at ein lærlingaskipan viðførir eitt relativt lágt ungdómsarbeiðsloysi. Tað finnast tó eisini kanningar sum vísa, at arbeiðsmarknaðarpolitisk tiltøk kunnu hava eina positiva effekt. Her er tó umráðandi at hava fyri eyga, at nøkur úrslit sýnast at vísa, at kombinatióin av tiltøkum og persóninum er av stórum týðningi. Tiltøkini eiga at innganga í eina ítøkuliga verkætlan fyri at etablera tann unga á arbeiðsmarknaðinum.

Nakrar kanningar vísa at sáttmálar á arbeiðsmarknaðinum um minstulønir fyri ung, ger tað truplari hjá teimum ungu at fáa arbeiði. Tað eru eisini kanningar sum vísa, at lóggáva um minstuløn kann hava sama virkning. Her eru tó kanningarúrslitini meira óviss.

At enda verður sagt, at kanningarnar vísa eisini á tann stóra mun sum er millum teir ymisku bólkarnar av ungu. Serliga meint rakt eru tey við stuttum útbúgvingum.

b) Arbeiðsskapandi tiltøk í Føroyum

1) Játtan og reglugerð

1994 vóru avsettar kr. 10 mió á rakstrarstað 18703 - "Tiltøk fyri ung" á lögtingsfiggjarlógini.

Hesin peningur hevur verði veittur sambært reglugerð frá februar 1994.

Sambært reglugerðini er endamálið at fáa flest mógulig ung í arbeiði ella í virkseimi, sum kann eggja teimum til at útvega sær sjálvum arbeiði ella útbúgving.

Landsstýrið hefur í reglugerðini valt at avmarka stuðulin til tiltøk hjá kommunum. Studningurin verður veittur í mun til íbúgvatalið í kommununi

Verkætlanir skulu sambært reglugerðini verða skipaðar soleiðis, at

- a) tær hava samfelagsvirði,
- b) tær eru mennandi fyri tann unga og
- c) tær eru uttanfyri vanliga arbeiðs-marknaðin.

Játtanin er nærum øll brúkt. 44 kommunur hava fingið stuðul, og er lægsta upphædd kr. 11.180,- til Húsa kommunu, og hægsta kr. 3.473.280,- til Tórshavnar kommunu.

2) *Eru treytirnar sambært reglugerðini yvirhildnar.*

Treytirnar í reglugerðini um samfelagsvirði og at tað skal verða mennandi fyri tann unga, eru so breiðar, og samstundis lutvíst subjektivar metingar. Tí ber illa til at eftirkannað hetta nærri. Men gjøgnumgangandi grundgevingar í umsóknunum eru:

- venja tey ungu at mæta til tíðina,
- venja tey at verða á arbeiðsplássum
- at tey skulu hava nakað at fara upp til, at tey gera eitt arbeiði tey kunnu verða glað fyri og stolt av

Tann triðja treytin í reglugerðini um at tað skal verða uttanfyri vanliga arbeiðsmarknaðin, er eisini torfør at meta um. Um hetta merkir, at talan skal verða um uppgávur sum annars ikki vóru gjørdar í ár, so lúka flest allar verkætlanir hetta, av teirri einføldu orsök, at flest allar kommunur eru so illa fyri

figgjarliga í løtuni, at tær stórt sæð hava støðga øllum kommunalum arbeiðum.

Hinvegin so eru rættuliga nógv arbeiðir gjørd, ið eru vanligar kommunalar rakstraruppgávur, og sum kommunan fyrr ella seinni vildi gjørt, hóast hon ikki fekk studning til arbeiðsskapandi tiltøk.

Sum dømi kunnu nevast: Mála garðar og kommunuskrivstovur, umvælt ítróttarøki, víðkan av kirkjugarði, drena, friðka um bygdina v.m.

Ein kann tí siga, at kommunurnar hava nýtt henda studning til í ein ávísan mun at gera vanlig kommunal arbeiði, sum fyrr ella seinni vildu verið gjørd, sjálvt um eingin studningsskipan var. Við øðrum orðum hefur hesin studningur verið ein kærkomin hjálp hjá fleiri kommununum til at loysa uppgávur sum hava ligið á láni vegna vánaligu figgjarstøðuna.

3) *Arbeiðsskapandi virkningurin.*

Fyri at fáa greiðu á, hvussu peningurin varð nýttur í 1994, sendi Almanna- og Heilsudeildin út eitt spurnadarblað til allar kommunurnar. Út frá hesum upplýsingum, er gjørd ein uppstilling yvir, hvussu peningurin er nýttur. Henda uppger er hjáløgt sum skjal 2

Tølini skulu takast við nakað av fyrivarni, men skuldu tó víst eina rímiliga rætta mynd av nýtsluni.

Kommunurnar hava nýtt eina upphædd, svarandi til uml. 75 % av játtanini frá landsstýrinum til lönir til ung, og restin til tilfar, formanslönir o.a.

Lønirnar hava ligið millum kr. 50 og 60, tó er onkur sum hefur latið vanliga sáttmálalønt.

Miðal bruttolønin (íroknað frítíðarløn v.m.) er kr. 61,24

Samlaða tímatalið út frá uppgerðini, sum dekkar uml. 80 % av játtanini er 97.212,75. Um tøluni verða umroknað til alla játtanina, gevur hetta 123.660,21 tímar, tvs. 65-70 ársverk.

Samlaði tímakostnaðurin fyri hvønn ungan, íroknað tilfar og formanslønir, verður sostatt kr. 80,87 ella uml. kr. 150.000,- pr. ársverk.

Flestu arbeiði hava verið yvir styttri tíðarskeið, tvs. 4-12 vikur, og hava uml. 350 ungfólk lutikið í verkætlanum.

Tá øll arbeiði hava verið kommunal, kann tað ikki metast at nakað nýtt varandi arbeiðis pláss er komi burtur úr. Tá samstundis flestu arbeiðir bara eru stutt summararbeiðir uppá 8 vikur í miðal, kann ikki sigast at hetta hevur bøtt munandi um kvalifikatióinir ella móguleika at fáa annað arbeiði hjá teimum, sum hava lutikið.

Í áðurnevndu norðurlendsku frágreiðing verður eisini víst á kanningar sum vísa, at um arbeiðsskapandi tiltøk veruliga skulu bata nakað, ikki eiga at verða ov almenn, men taka útgangsstøði í tørvinum hjá tí einstaka. Slíkar skipanir eru tað bara Tórshavn og Klaksvík sum hava havt. Hjá hinum er tað meira tørvurin hjá kommununi, sum sýnist at hava avgjørt hvørji tiltøk eru gjørd.

Samstundis verður í frágreiðingini eisini víst á, at praktikpláss ella "fylskipan", har tann ungi luttekur á einum vanligum arbeiðspláss, sum strekkja seg yvir uml. 6 mánaðir oftari viðføra, at tann ungi fær eitt varandi arbeiði, enn um tað er styttri ella longri enn 6 mánaðir. Eisini geva praktikklás í privatu vinnuni oftari fast arbeiði enn praktikklás á almennum arbeiðsplássum.

Niðurstøðan er tí, at tey úrslit sum tiltøkini í 1994 hava havt, langt í frá standa mát við tann pening sum er játtaður. Orsøkinar eru 1) frá landsstýrisins er ov lítil orka sett av til at leiðbeina og gera neyvari reglur fyri nýtsluna 2) flestu kommunur hava ikki neyðugan førleikan ella fyrisitingarlaga orku til at umsita øki.

4) Tilmælið um nýggja skipan

Við støðuni í okkara grannalondum í huga, er ikki óhugsandi at vit nógv ár framyvir koma at hava eitt arbeiðsloysi, og at tey ungu kunnu verða sera meint rakt, um tey ikki hava eina útbúgving, ella eitt fast tilknýti til arbeiðsmarknaðin. Tí má roknast við, at tað eisini framyvir verður ein tørnur á at gera serlig tiltøk fyri at hjálpa um móguleikan hjá teimum at fáa eitt fast tilknýtið til arbeiðsmarknaðin.

Hinvegin, so kemur ov lítið burtur úr verandi skipan, tí hon er ov lítið miðvís, og tekur ikki í nóg stóran mun støði í, hvussu vit best hjálpa tí einstaka at fóta sær á arbeiðsmarknaðinum.

Eisini eru fleiri skipanir har tey ungu fáa stuðul, uttan at tað er samskipan millum hesar:

-ALS, sum er ein rein tryggingarskipan, og tí ikki setir serlig krøv til ung, ella skipar fyri at bøta um teirra móguleika á arbeiðsmarknaðinum

- "Ung í arbeiði"-tiltøk sum eru kommunal

- Veitingar eftir forsorgarlógini sum verða umsitin av Almennastovuni

Út frá hesum hevur landsstýrið skipað ein arbeiðsbólk við umboðum frá Almennastovuna, Tórshavnar Kommunu, ALS og Almanna- og Heilsudeildina í landsstýrinum, til at kannað móguleikarnir fyri at gera eina

samskipaða loysn. Aðalsetningurinn er, at stuðul til ung eigur at verða virkin, tvs. at tey skulu gera nakað fyri peningin.

Arbeiðsbólkurin er ikki liðugur, men hevur gjørt hesa raðfesting av sínum arbeiði:

- 1) Endurskoða reglugerðina fyri 1995.
- 2) Gera kunngerð um aktivering eftir forsorgarlógini.
- 3) Samskipa ALS, forsorgarveitingar og "ung í arbeiði".

Viðv. pkt. 1 "Endurskoða reglugerð"

Henda frágreiðing er ein partur av hesum arbeiði, tó er hetta ikki eitt tilmælið frá arbeiðsbólkinum, men frá Almanna- og Heilsudeildini.

Tey stig sum mælt verða til gjørd beinanvegin eru

- at játtanin verður bytt eftir talinum av arbeiðstøkum í kommununi. Sambært uppgerð frá ALS, eru tað kommunur har eingin 16-26 eru arbeiðstøk. Við verandi byttislykli fáa hesar hóast hetta studning til ung arbeiðsleys

- at tiltøkini so vítt sum gjørligt skulu varða í uml. 6 mánaðir.

- studningurinn verður einans latin til lön til ung, tó í mesta lagið 70 kr., íroknað frítíðarlön og onnur gjøld, fyri hvønn arbeiðstíma.

Tilfar, formanslönir v.m. má kommuna sjálv rinda.

Viðv. pkt. 2 "Aktivering eftir forsorgarlógini"

Um vit í størri mun gera forsorgarveitingar aktivar, vilja vit á tann hátt flyta forsorgarveitingar yvir til at verða ein partur av figgjarliga

grundarlagnum fyri ung í arbeiði, og sostatt ber til at fáa nógv fleiri ung at luttaka í tiltøkunum.

Hetta vil tó í fyrstu atløgu krevja nakað av meirkostnað, sum ikki er heimild til at figgja við játtan til forsorgarveitingar, tí

- tað krevst fólk at umsita skipanina (finna hóskaði aktiveringstiltøk, leita eftir praktikplássum, ávísar tey ungu, v.m.),

- nøkur arbeiðsskapandi tiltøk krevja formanslönir, tilfar v.m. og

- hjá mongum færum er forsorgarstuðulin er so lágur, at tað kann verða neyðugt at rinda eitt lønarískoytið til forsorgarstuðulin

Tí verður mælt til, at játtanin til ung í arbeiði inngongur til at figgja meirkostnaðin av at gera forsorgarstuðulin meira virknan. Tær neyðugu fyrireikingar eru tó so stutt áleiðis, at fyri 1995, verða fyrbils mælt til at avseta kr. 2 mió. til hetta arbeiði, sum landsstýrið tó tekur endaliga stöðu til, tá eitt ítakliggt uppskot fyriliggur. Tær resterandi kr. 6 mió. verða byttar út millum kommunurnar sambært tí endurskoðaðu reglugerð, samb. pkt. 1

Viðv. pkt. 3

Hetta verður óiva tað torførasta, og hevur arbeiðsbólkurin valt at bíða við at gera meira við hetta, til arbeiði við at endurskoða ALS-lógina er liðugt.